

PULE'ANGA 'O TONGA

ONGOONGO TUKUATU

(‘Aho 27 ’o Sanuali, 2020)

“ Mei he ‘Eiki Palēmia ‘o felave’i mo e Coronavirus (vailasi ‘oku ‘iloa ko e Coronavirus)”

‘OKU OU FAKA’APA’APA MO FAKAHÄ KI HE KAKAI ‘O E FONUA ‘OKU LOLOTONGA NGÄUE MALOHI ‘A E ‘EIKI MINISITÄ MOU’I MO E PULE LAHI KI HE POTUNGAUE MOU’I ‘A TONGA PEA MO E TOENGA ‘O E KAU NGAUE MEI HE POTUNGAUE MOU’I ‘A TONGA TALU MEI HE UIKE KUO ‘OSI FAKATAHA MO E KAUTAHA MO’UI ‘A MAMANI (WHO) KE FAKAPAPAU’I E MALU PEA MOE HAO ‘A E KAKAI ‘O E FONUA MEI HE VAILASI KO IA KOE CORONAVIRUS KUO OFONGI MEI WUHAN, HUBEI PROVINCE, SIAINA, PEA KUO TOKOLAHU ‘A E KAKAI I WUHAN KUO NAU PEKIA MEI AI, ‘I HE ‘AHO SAPATE 26 SANUALI, KOE TOKO NIMANGOFULU TUPU, 56. KUO MAFOLA FOKI ‘AE VAILASI NI ‘O A’U MAI KI ‘AOSITELĒLIA.

‘OKU TOKANGA LAHI ‘AUPITO ‘A E MOTU’A NI PEA MO ‘ENE KAPIENTI KE FAKAPAPAU’I HE ‘IKAI HA MOU’I ‘E MOLE ‘I TONGA NI. PEA KUO ‘OSI FAKAHOKO E NGA’AHI TÄLANGA KE MATEUTEU ‘A E POTUNGÄUE MO’UI PEA MO E PULE’ANGA KE MALU’I MO FAKAPAPAU’I HE ‘IKAI KE ‘I AI HA UESIA KI HE KAKAI ‘O TONGA. KUO ‘OSI FAKAHOKO MO E TALANGA MO E KAU FAKAFOFONGA FAKATIPILOMETIKA ‘O SIAINA, ‘AOSITELĒLIA MO NU’USILA, KAE PEHE FOKI KI HE ‘AMIPASITOA ‘O TONGA ‘I BEIJING, SIAINA –KI HE TU’UNGA HAO HOTAU KAKAI MO E FANAU AKO TONGA ‘I SIAINA.

KUO FAKAHÄ MAI KI HE MOTU’A NI, ‘OKU KEI HAO PE ‘ETAU FANAU SIPOTI ‘OKU NAU LOLOTONGA ‘I SIAINA PEA ‘OKU ‘I AI E ‘AMANAKI TE NAU FOKI MO’UI LELEI MAI PE KI TONGA NI ‘I HE UIKE KAHA’U NA. PEA KUO FAI E TALANGA MO E ‘AMIPASITOA ‘O SIAINA ‘I TONGA NI KAE PEHE FOKI KI HE ‘AMIPASITOA ‘O TONGA ‘I BEIJING, SIAINA –KI HE FAKAPAPAU’I E MALU ‘A E FANAU SIPOTI KIMU’A KE NAU FOKI MAI KI TONGA NI. KUO FAKAHÄ MAI FOKI MEI HE ‘AMIPASITOA ‘O TONGA I BEIJING, SIAINA –‘OKU MALU PE ‘A E FANAU AKO KOTOA ‘I WUHAN, SIAINA PEA OKU TOKANGAEKINA ‘ENAU MO’UI LELEI.

---

*Tuku atu mei he: ‘Ofisi ‘o e ‘Eiki Palemia, Pule’anga Tonga, Nuku’alofa, Tonga. Tu’asila: Taufahau Road, P.O. Box 62. Tel: (676) 24 644 Fax: (676) 23 888; Ngaahi Faka’eke’eke-
Email: pressroom@pmo.gov.to Website: www.pmo.gov.to*

‘OKU OU KAU FAKATAHA MOE POTUNGAUE MO’UI MO E KAUTAHA MO’UI ‘A MAMANI (WHO) HONO FAKAMANATU ATU ‘ETAU FAKA’EHI’EHI ‘AKI ‘ETAU E NGA’AHI ME’A NI ‘E FÄ:

1. FANOFANO MA’U PE KE MA’A ‘AUPITO E NIMA
2. ‘I HE TAIMI TE KE TALE AI PE MAFATUA, ‘UFI’UFI E NGUTU PEA NGAUE’AKI MA’U PË HA HOLOHOLO PE KO HA PEPA HOLOHOLO
3. Ka ’i ai ha taha ‘oku ongo’i puke, mofi pe tale ka na’e toki folau mei muli tautautefito mei Siaina, pea tui ha mask (pe ha me’a malu’i) pea ‘oua e ofi ki ha taha kae toki fetu’utaki mai ha telefoni ki falemahaki ke fai atu ha fale’i mo ha tokoni fakavavevave. ‘Oku hokohoko atu ‘a e teuteu ‘a e Potungauē Mo’ui ki ha founa hao ki he fonua mo e kau ngaue ‘a e Potungauē ka faifaiange pea a’u mai e mahaki ni. Ka ‘oku tau lolotonga feinga malohi mo hotau ngaahi fonua kaunga’api, WHO mo e Pule’anga Siaina ke ‘oua e a’u mai ki Tonga ni e mahaki ni
4. ‘OUA E MA’U ME’ATOKONI MEI HA KAKANO’I MANU OKU ‘IKAI KE MOHO LELEI

‘E HOKOHOKO ATU E NGAUE KAFATAHA ‘A E POTUNGAUE MO’UI MO E KAUTAHA MO’UI ‘A MAMANI (WHO) KI HONO SIOFI E MALU E FEFÖLAU’AKI MAI KI HOTAU FONUA NI. PEA MO E HOKOHOKO ATU HONO ‘OATU E NGA’AHI FAKAMATALA.

‘OKU OU FAKAAMU KE KOLE ATU KI HE KAU TAKI LOTU KOTOA PE ‘O E NGA’AHI SIASI KOTOA PE ‘I TONGA NI. PEA MO E KAKAI KOTOA PE ‘I HE FONUA NI KE TAU FAKAHOKO TAKI TAHA FAKAHOKO PE HA’ATAU UIKE LOTU FAKAFONUA , PEA TAKI TAHA FAKAHOKO PE IA ‘I HE NGA’AHI FAI’ANGALOTU ‘O E NGA’AHI SIASI TAKI TAHA ‘O KA FAINGAMALIE KEMOU KAU MAI KI AI.

‘OKU OU TUI MO FALALA KI HE ‘OTUA. PEA KO E LOTU PE TAHA TE NE LAVA O MALU’I ‘A TONGA O TU’ULO A PEA MO TUPUTUPUA ‘O TAENGATA.

‘OKU MO’UI E ‘OTUA. PEA KO ‘ENE FANAU KITAUTOLU. PEA HE’IKAI TE NE TUKU KITAUTOLU KETAU TUENOA.

KO SIHOVA HOTAU TAUHI. PEA KO ENE VA’AKAU MO HONO TOKOTOKO ‘OKU NE FAKAFIEMALIE’I KITAUTOLU.

‘OKU OU ‘OFA ATU KIATE KIMOUTOLU SI’I KAKAI ‘O E FONUA LOLOTONGA ‘A E TAIMI FAINGATA’A NI.

FAKA'APA'APA ATU MO E HUFEKINA,
TANGATA'EIKI PALĒMIA 'O TONGA (POHIVA TU'IONETOA)

-NGATA'ANGA-

Tuku atu mei he: 'Ofisi 'o e 'Eiki Palemia, Pule'anga Tonga, Nuku'alofa, Tonga. ***Tu'asila:***
Taufa'ahau Road, P.O. Box 62. **Tel:** (676) 24 644 **Fax:** (676) 23 888; **Ngaahi Faka'eke'eke-**
Email: pressroom@pmo.gov.to **Website:** www.pmo.gov.to